

РЕІНТЕРПРЕТАЦІЯ ЛІТЕРАТУРИ США **АМЕРИКАНО-УКРАЇНСЬКА КОМПАРАТИВІСТИКА**

Мариньчак С.Ю., * Романова О.А. **

ВИЯВЛЕННЯ НАЙБІЛЬШ ІНФОРМАТИВНИХ ОЗНАК ДВОФОНЕМНИХ ТА ЧОТИРИФОНЕМНИХ СКЛАДІВ У ТЕКСТАХ ХУДОЖНЬОЇ ПРОЗИ, ПОЕЗІЇ, НАУКОВІЙ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ЛІТЕРАТУРИ (на матеріалі американської англійської мови)

The article deals with the phonemic structure of English syllable and its functioning in the texts of three styles: fiction (prose and poetry), scientific prose and periodicals. Isomorphic and distinctive features in two-phonemic and four-phonemic combinations were revealed as the result of the investigation.

Використання математичних прийомів при систематизації, вимірюванні й узагальненні лінгвістичного матеріалу у сполученні з якісною інтерпретацією результатів дослідження дозволяє мовознавцям детальніше вивчати структуру мови та утворення тексту [3].

Однією з реальних підстав для використання статистики при вивченні мови й мовлення потрібно визнати об'єктивну притаманність мові кількісних ознак і кількісних характеристик [2].

До кількісних оцінок елементів мови звертались такі вчені, як І.А. Бодуен де Куртене, Е.Д. Поливанов, Б.М. Головін, В.В. Виноградов. Наукове дослідження об'єктивних відмінностей між мовними стилями неможливе без використання статистичних даних, які охоплюють різні елементи мовної структури [1].

Можливість використання статистичних методів у стилістиці ґрунтується на тому, що всякий матеріал мовлення (тобто текст) є результатом добору певних одиниць із загальнонародної мови. Добір цей залежить не лише від теми висловлювання, але й від форми її викладу (поетичний чи драматичний твір, художня чи наукова проза, науково-популярний чи науковий виклад), від законів і канонів стилю чи жанру, від особистих уподобань автора, а також від законів мови [5].

Підрахунки різних одиниць (фонем, морфем, складів, слів) у текстах одного стилю та порівняння їх з підрахунками цих же одиниць у текстах іншого стилю дають досліднику надійні критерії для того, щоб робити висновки про особливості кожного стилю.

Цифри й підрахунки допомагають досліднику точніше виміряти розходження між стилями чи авторами, побачити такі особливості стилів, які без використання статистики

---

* кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

** кандидат філологічних наук, доцент кафедри іноземних мов Луцького національного технічного університету

помітити важко або й неможливо. Ось чому статистика все більше використовується як ефективна й доцільна методика наукового пізнання стилістичних особливостей мовлення.

Вибір теми нашого дослідження зумовило те, що вивченню характеристик фонемної структури складу зокрема, з використанням статистичних методів приділялась недостатня увага.

Метою дослідження є аналіз фонемної структури складу в текстах художньої прози, поезії, наукової та суспільно-політичної літератури та виявлення існуючої між ними залежності. Ці літературні жанри були обрані для наукового дослідження не випадково. Так, у текстах художньої прози та поезії зустрічається як монологічне, так і діалогічне мовлення. Як правило, лексика цих текстів насичена емоційними експресивними засобами. Лексика двох інших літературних жанрів позбавлена таких засобів. Але тут зустрічається багато специфічних термінів, при чому термінологія підвибірок різноманітна (не випадково для аналізу були взяті гуманітарні й технічні тексти). У науковій літературі терміни виконують головну функцію: максимально точно вираження спеціальних понять. Тексти британської та американської преси є цікавими для нашого дослідження, оскільки в них використовуються спеціальні аббревіатури, політичні, спортивні та інші терміни.

Типологічні зіставлення текстових вибірок дозволяють виявити специфічні особливості кожного стилю й загальні закономірності, властиві для тексту взагалі [7].

Матеріалом дослідження слугували 200 текстових вибірок довжиною 100 складів (по 50 вибірок в кожному жанрі), які були об'єднані у чотири масиви: «художня проза» (Хп), «поезія» (Пз), «наукова проза» (Нп), «суспільно-політичні тексти» (Сп).

Загальний обсяг досліджуваного матеріалу 20 000 складів, що склало 50 719 фонемовживань.

Сполучення голосних і приголосних у складі зображені у вигляді канонічних форм (КФ), де «С» – приголосний (від латинського *consonans*), «V» – голосний (від латинського *vocalis*).

Весь матеріал було за транскрибовано знаками фонологічної транскрипції за А. Гімсоном [6]. При транскрибуванні враховувались такі фонетичні явища, як редукція та асиміляція.

Серед рівних за основним критерієм карт були відібрані дві ознаки: V1, V2, що відповідають таким типам складу як VC, CCVC, оскільки на їх картах було найменше нулів (невирішених спорів) серед двофонемних та чотирифонемних одиниць. Перевагу отримала та карта, де була більша сума спорів. Порівняння абсолютних значень ознак зведено у таблицю 1.

Першою операцією обробки даних є операція бінаризації експериментальних даних за абсолютним значенням.

Початкове значення порога за абсолютним значенням T1 (яке далі буде варіюватись) вибираємо таким чином, щоб одна половина експериментальних даних була більшою за поріг, а друга – відповідно меншою. Основою для такого вибору є відома теорема Відроу [4], згідно якої оптимальні значення бінарного порога знаходяться поблизу значення, при якому в половині випадків абсолютне значення буде перевищувати поріг, а в другій – буде меншим за нього. Початкові значення порога для кожної фонемної ознаки відповідно становитимуть: $T1v1=30.86$; $T1v2=7.96$ (нижній індекс вказує на номер порога, верхній – на відповідну фонемну ознаку). Результати проведеної бінаризації наведено у таблиці 2.

Бінаризація по заповненню отриманої множини експериментальних даних є наступною операцією їх обробки. Використовуючи вищезгадану теорему Відрю та беручи до уваги загальну кількість вибірок, оберемо інтервал осереднення, що дорівнює п'яти бінарним значенням: $T_2=5$.

Результати сумування відповідних бінарних значень всередині інтервалу (при вказаних вище абсолютних значеннях порога T_1) наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

Ознаки	Художня проза	Наукова проза	Поезія	Суспільно-політичні тексти
V_1	33233	44345	42322	24221
V_2	32433	11343	25544	23142

Виберемо початкові значення порогів по заповненню так, щоб в половині випадків отримати 1, а в іншій половині – 0. При $T_1v_1=2.9$, $T_1v_2=2.95$ отримаємо такі результати (табл.4).

Таблиця 4

Ознаки	Художня проза	Наукова проза	Поезія	Суспільно-політичні тексти
V_1	11011	11111	10100	01000
V_2	10111	00111	01111	01010

Таким чином, неперервні ознаки, що подані в таблиці 1 за допомогою нелінійного перетворення з двома порогамі перетворені в бінарний код.

Побудова карт для знаходження найбільш інформативних фонемних ознак (які більше всього розрізняються для кожного типу тексту) буде наступним етапом нашого дослідження. Кожен елемент стовпчика для першого типу тексту першої ознаки порівнюється з усіма елементами стовпчика другого тексту цієї ж ознаки. Якщо елементи співпадають за значенням, то в таблицю спорів заноситься 0, якщо не співпадають, то - 1. Карти спорів для окремих ознак наведені в таблиці 5.

Таблиця 5

Ознака V_1 (VC)	Ознака V_2 (CCVC)
00100	10000
01111	11000
10011	11101
01011	01000
10111	01101
11100	00101

Результати проведеного дослідження вказують на те, що двофонемна сполука (VC) розмежовує масиви чіткіше ніж сполука (CCVC), оскільки в її карті спорів знаходиться менше нулів.

Порівняння одержаних результатів із функціональними характеристиками фонемної структури інших одиниць мови, морфем та слова зокрема є перспективним у подальших дослідженнях.

Література

1. Виноградов В.В. История русских лингвистических учений. – М.: Высшая школа, 1978.
2. Головин Б.Н. Язык и статистика. – М.: Просвещение, 1971.
3. Пиотровский Р.Г., Бектаев К.Б., Пиотровская А.А. Математическая лингвистика: Учебное пособие для пединститутов. – М.: Высшая школа, 1977.
4. Справочник по типовым программам моделирования / Под ред. А.Г. Ивахненко. - К.: Техника, 1980.
5. Статистичні параметри стилів / Під. ред. В.С. Перебий ніс. – К.: Наукова Думка, 1967.
6. Gimson A.C. An Introduction to the pronunciation of English. – London: Arnold, 1980.
7. Korunets Ilko V. Typology of English and Ukrainian. – Kyiv: Lybid, 1995.